

4. ročník (II. pololetí)

a) Mollové stupnice a akordy s # a b

a moll	0 #
e moll	1 #
h moll	2 #
fis moll	3 #
cis moll	4 #
gis moll	5 #
dis moll	6 #
ais moll	7 #

a moll	0 b
d moll	1 b
g moll	2 b
c moll	3 b
f moll	4 b
b moll	5 b
es moll	6 b
as moll	7 b

b) Odvozené intervaly – procvičování odvozených intervalů od různých tónů.

c) Hudební názvosloví

- **Označení přednesu** – slouží k vystižení nálady skladby, pojmy jsou spojeny s hudební představou.

Cantabile – zpěvně

Dolce – sladce

Comodo – pohodlně

Simile – podobně

Poco – trochu

Molto – velmi

Meno – méně

Più – více

Sempre – stále

Leggiero – lehce

Espressivo – výrazně

Marcato – důrazně

- **Označení tempa**

- Tempo je pohyb, ve kterém má být skladba zahrána.

- Označení tempa dělíme na pomalé, mírné a rychlé.

Tempa pomalá:

Largo – široce

Grave – těžce

Adagio – pomalu

Lento – rozvláčně

Tempa mírná:

Moderato – mírně

Andante – klidným chodem

Allegretto – poněkud rychle

Tempa rychlá:

Allegro – rychle

Vivace – živě, hbitě

Presto – rychle

Prestissimo – co nejrychleji

d) Stavba dur a moll kvintakordu

e) Velké hudební formy

• Symfonie

- Hudební forma pro orchestr.
- Vznikla v období klasicismu.
- Forma je cyklická (vícevětá), počet vět může být různý, v době svého vzniku měla tři věty, od období vrcholného romantismu má čtyři věty.
- Pořadí vět je kontrastní; v období klasicismu: 1. věta rychlá, 2. věta pomalá, 3. věta rychlá.
- Obvyklé pořadí v období romantismu: 1. věta rychlá, 2. věta pomalá, 3. věta – scherzo (žert) nebo národní tanec, 4. věta rychlá.
- První věta bývá komponována v sonátové formě.
- Sonátová forma je založena na principu třídílnosti, hudba je členěna do tří částí: expozice, provedení, repríza.
- Symfonie je vrcholem kompoziční práce skladatele.
- Autoři symfonií jsou např. W. A. Mozart, L. van Beethoven, A. Dvořák, B. Martinů, P. I. Čajkovskij a další.

← První věta ze Symfonie č. 9
Antonína Dvořáka.

• Symfonická báseň

- Jednovětá symfonická skladba.
- Vznikla v období romantismu.
- Patří mezi tzv. programní hudbu, jelikož má určen jiný – nehudební – název.
- Námětem může být literární nebo dramatické dílo: legenda, epos, mýtus, pohádka, pověst; nebo obraz města či krajiny.
- Maďarský skladatel Franz Liszt poprvé použil výraz *Symphonische Dichtung*.
- Autoři symfonických básní jsou např. B. Smetana, A. Dvořák, P. I. Čajkovskij, J. Sibelius.

← Plakát k prvnímu provedení *Mé vlasti*.

• Opera

- Hudebně scénické dílo, v němž je zastoupena složka vokální, instrumentální, taneční.
- Textový podklad opery – libreto.
- Po hudební stránce obsahuje opera zpěvy sólové, ansámblové, sbory, instrumentální předehtu, mezihry, doprovod vokální složky a hudbu baletní.
Opera má několik částí – dějství.
- První operu vytvořil v roce 1598 Jacopo Peri – *Dafné*.
- Autoři oper: W. A. Mozart, A. Dvořák, B. Smetana, G. Bizet, P. I. Čajkovskij, R. Wagner.

← Plakát k inscenaci opery *Prodaná nevěsta* Bedřicha Smetany z roku 1919.

f) Dějiny hudby

• Renesance 1450–1600

- V překladu znamená obrození, znovuzrození.
- Umělci chtěli oživit ideály antického Řecka a Říma.
- Středem zájmu se stává člověk, důraz je kladen na pozorování smysly a rozumem.
- Rozvoj knihtisku a tiskařské technologie umožňuje šíření vzdělanosti i mezi chudý lid.
- Duchovní hudba má dominantní postavení.
- Světská hudba se kultivuje, polyfonní zpěvy jsou doprovázeny loutnou nebo orchestrem.
- Vznikají nové nástroje clavichord a virginal.
- Hudba je drsnější, temnější a komplikovanější.
- Hlavní zájem je o hudbu vokální, zároveň vzniká ryze instrumentální hudba, převážně pro varhany a virginal.
- Dovednosti skladatelů dosáhly vysoké úrovně (některé skladby vznikly pouze pro testování těchto dovedností).
- Giovanni Pierluigi da Palestrina, Kryštof Harant z Polžic, Josquin Des Prez.

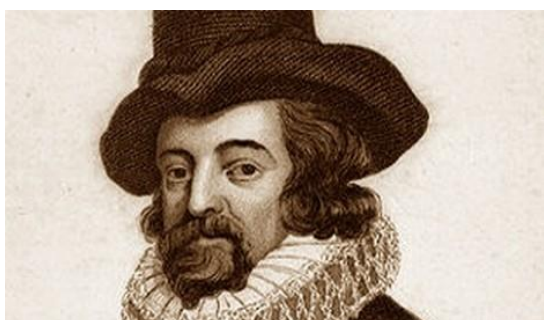
← Hudebníci kolem roku 1600.

← Josquin Des Prez.

• **Baroko 1600–1750**

- Pojem baroko je přejatý z dějin umění, je odvozen z portugalského a francouzského barroc, tzn. perla nepravidelných tvarů.
- Barokní hudba je charakteristická polaritou sopránů a basu, tyto dva hlasy provádějí základní melodii a ostatní hlasy slouží jako harmonická výplň, doprovod.
- Typická je zpěvnost, zcela záměrná líbivost a emocionální působivost – hlavním úkolem je přenášet pocity na posluchače, působit.
- Vznikají nové hudební formy – kánon, fuga, concerto grosso, barokní suity.
- Vzniká také opera (Jacopo Peri – *Dafné*).
- Velký rozvoj instrumentální hudby.
- Vysoká virtuozita hudebníků.
- Byl vynalezen kladívkový klavír, ostatní nástroje přejímá baroko z renesance, přičemž řada nástrojů prochází konstrukčními úpravami.
- Využívané nástroje: housle, viola, violoncello, kontrabas, viola da gamba, loutna, kytara, theorba, harfa, cembalo, varhany, flétny příčné i zobcové, hoboje, fagot, chalimeaux (čti: *šalymó*; předchůdce klarinetu), cink, klarina, pozoun, lesní roh, tympány.
- A. Vivaldi, J. S. Bach, G. F. Händel, J. D. Zelenka, Adam Michna z Otradovic.

← Jacopo Peri.

Prolog k opeře *Euridice* Jacopa Periho. →

Johann Sebastian Bach.

• Klasicismus 1750–1820

- Oproti baroku a romantismu představuje klasicismus klidnější směr.
- Vznikl ve Francii 17. století za vlády "krále slunce" Ludvíka XIV.
- Inspiroval se hlavně starověkými vzory; zdůrazňoval střízlivý rozum, uměřenost a jasný, pravidelný řád.
- Ovlivněn racionalismem a návratem k antice.
- Snaha o dokonalou formu, ucelenost a přehlednost ve všech attributech díla, především v oblasti melodie a harmonie.
- Orchester byl obohacen o lesní roh, trubky, tympány, klarinet.
- Vznikají nové hudební formy, jako např.: sonátová forma, sonáta, sonatina, symfonie, smyčcové kvarteto.
- Melodie a doprovod jasně odlišeny.
- Rozvoj veřejných koncertů.
- V Praze bylo roku 1783 otevřeno činoherní a operní divadlo, postavené nákladem hraběte Františka Antonína Nostitze-Rienecka, ve své době jedno z největších ve střední Evropě (dnes Stavovské divadlo).
- W. A. Mozart, L. van Beethoven, F. X. Brixl, J. V. A. Stamic, J. Mysliveček.

Joseph Haydn

Wolfgang Amadeus Mozart

Ludwig van Beethoven

g) Lidové nástroje

- **Cimbál** – deskový úderný strunný hudební nástroj, může být opatřen pedálem.
- **Dudy** – prastarý lidový hudební nástroj, užívaný v podobě historicky známé už v antickém Řecku. Původně byly dudy jednoduchým dechovým nástrojem, který pravděpodobně vznikl již před 4 000 lety v Egyptě a v přední Asii.

- **Akordeon** (zvaný též tahací harmonika) – dechový vícehlasý hudební nástroj, u něhož jsou zdrojem zvuku kovové, dřevěné či plastové jazýčky rozehvívané proudem vzduchu.
- **Balalajka** – strunný nástroj ruského původu s trojdílnou rezonanční skříní, která má charakteristický trojúhelníkový tvar, má 3 struny.

- **Mandolína** – italský lidový nástroj, vyvinul se podle některých názorů ve středověku z loutny, podle jiných z mandory nebo kvinterny.

h) J. S. Bach, W. A. Mozart, L. van Beethoven – život a dílo
